

Yeni Nesil Savaş: Psikotronik Silahlar

*Bahar AŞCI**

Kendisini Amerikan ordusunun üst düzey profesyonel dergisi olarak tanımlayan US Army War College, son yıllarda çok duyulmayan bir konu üzerinde durmaya başlamıştır. Aslında 60 sene önce başlayan fakat açığa çıkmamış bu çalışmalar tekrar gündeme gelmiştir. Savaşların değişen doğası ve gelişen silah teknolojilerine ek olarak birçok alt başlığı psikotronik silahlar ana başlığı altında toplayarak dikkatleri değişik bir konunun üzerine çekmiştir. Askeri çalışmalar alanında en az bilinen ve en az anlaşılabilmiş olan bu konuya dergide dizi yazısı şeklinde yer verilecek ve mümkün olduğunca akademik kaynaklardan ve araştırmalardan bahsedilecektir.

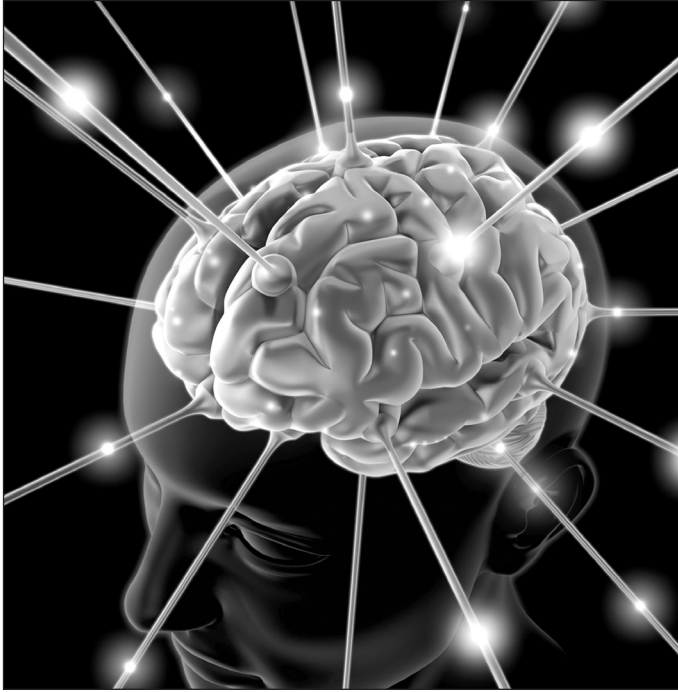
Bu konu, ilk defa 1953 yılında MK-Ultra kod adı ile yapılan çalışmaların CIA (Central Intelligence Agency-Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı) tarafından 1995 yılında halka açılmasıyla ortaya çıkmıştır. Allen Dulles¹ direktörlüğünde başlayan program CIA'nin gizli zihin denetim programı olarak yürütülmekteydi. Programın ana amacı Soğuk Savaş döneminde ele geçirilen Sovyet casuslarını sorgulayabilmektir.

7 Mayıs 1945 tarihinde ünlü Nazi Generali Alfred Jodl² Almanya'nın resmi teslimiyetini ilan eden belgeleri imzalamış ve 2. Dünya Savaşı'nı mağlup olarak sonlandırmıştır. Bununla beraber dünyanın yeni süper gücü olan ABD'nin yaptığı ilk iş Almanya'daki bilim adamlarını ülkeye davet etmek olmuştur. 127 bilim adamı bu teklife sıcak bakınca da tarihin ilk büyük beyin göçü gerçekleşmişti. Çeşitli alanlarda çalışan bu bilim adamları arasında kriptologlar, parapsikologlar, postkognisyon medyumları, kimyagerler ve eczacılar mevcuttu. 30 sene içinde de bu sayı 1000'e ulaştı ve ABD mutlak bir bilimsel destek kazandı.³

Bu gelişmelerle beraber 32. ABD Başkanı Franklin Roosevelt "New Deal" (Yeniden Yapılanma) Programı⁴ çerçevesinde sadece başkana bağlı çalışacak birimler kurulmasını istedi. Bu birimlerden birisi de yeni savaş stratejileri geliştirecek ve dünya istihbarat ağını yönetecekti. Bu amaçla projede emek vermiş Henry S. Truman⁵, "gerçeği bilmek bizi özgürleştirecektir" sloganıyla 1947 yılında Amerikan Merkezi Haber Alma Teş-

* Dr., 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Bilimsel Danışmanı, baharasci@gmail.com

- 1 1893-1969 yılları arasında yaşamış CIA'nin ilk sivil ve en uzun yöneten direktörü. Aslen hukukçu olan Dulles, Sullivan ve Cromwell şirketinin de ortağıdır.
- 2 1. Dünya Savaşı'nda topçu subayı olarak görev yapmıştır. Hitler'e çok yakın çalışan subaylardan birisidir. Yarbay olduğunda Türk Ordusu'na gönderilmiş ve 1933'te Türkiye'de görev yapmış bir Alman Nazi subayıdır.
- 3 Ahmet Şahinöz, "Beyin Göçü ve Teknoloji Sorunu", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 4, 1982, s. 52.
- 4 1929'da başlayan ve 1939 yılına kadar süren Büyük Bunalım sırasında ABD'de Başkan Franklin D. Roosevelt (1882-1945) tarafından uygulanan ekonomi politikasıdır. ABD Başkanı, bunalımdan sonra yeni bir anlaşma yapmış ve her alanda pek çok ilk bu programın başarısı olmuştur.
- 5 ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atması gerektiğine karar veren 33. Başkanı'dır. 1945'te göreve gelmiştir. Sovyetlerle ne pahasına olursa olsun savaşılması ilkesine dayanan Truman Doktrini'ne imza atmış ve bu savaşta yanında olabileceğini düşündüğü ülkelere Marshall Planı çerçevesinde yardımlar gönderilmesini sağlamıştır. Bu plan kapsamında 1947'de Türkiye de 400 milyon dolarlık yardım almıştır ve 100 milyon dolar yardım alan Yunanistan'ı geçmiştir. Ancak bu yazının konusu olmamakla birlikte dünyadaki en büyük savunma üreticisi olan ABD, nedendir bilinmez, önce müttefik ilan ettiği iki ülkeyi daha sonra savunma harcamalarını artırabilenleri adına birbirlerine karşı kıskırtmıştır.



Psikotronik Çalışmalar

Zihin kontrolü sağlayarak davranışları ve hareketleri etkileme çalışmalarını kognitif çalışmalar olarak tanımlanabilir. Akla, gerçekte var mıdır, yoksa sadece film senaryosu mudur gibi sorular gelebilir. Cevabı düşünürken, ‘gerçekte denenmemiş olsa 1974’te Amerika bu kadar çalkalanmazdı ve bir lider çok yakın tarihte Rusya’nın da kognitif çalışmalara imkan sağlayan psikotronik silah çalışmalarına başladığını ilan etmezdi’ diye düşünmemiz gerekir.¹⁰ Peki psikotronik nedir? 1977 yılından beri faaliyetlerini sürdüren Amerikan Psikotronik Derneği (USPA)¹¹ kavramı şöyle açıklamıştır: “Zihin-beden-çevre(ortam) ilişkileri bilimi; madde-enerji ve bilinç(şuur) etkileşimleriyle ilgili disiplinler arası çalışmalar.”

Biraz daha açmak gerekirse nasıl elektronik aletler elektrikle çalışıyorsa, psikotronik silahlar da psişik yani insan beyninin gücüyle çalışmaktadır. Vücudumuzun en önemli organlarından birisi olan beyinle ilgili gizemi çözülmemiş o kadar çok nokta varken bu tarz silahların varlığına da pek şaşmamak gerekir. Bu çalışmaların ileri sürdüğü tezlere göre, beyin gücüne etki edebildiğiniz her organizmayı harekete geçirebilir, hatta kitlesel bir imha silahına bile dönüştürebilirsiniz.

Beynin keşfedilememiş potansiyel gücü üstüne çalışmalar yapan uzmanlar insan beyninin dünya için en tehlikeli silah olabileceğini keşfettiklerinde tarih 1950’lerdi. En azından kayıtlı tarih öyleydi. Edison’a elektik keşfini armağan eden Nikola Tesla benzer çalışmaları çok daha önceleri yapmış, ancak tamamlayamadan çalışmaları kaçırılmıştı. Onun çalışmalarının özü ise radyo frekans dalgalarına dayanıyordu. İnsan beyni de bir çeşit radyo frekans dalgası yaydığı için ve bu dalgaları yayan cihazlar uzaktan kontrol edilebildiğine göre neden insan beyni kontrol edilemezdi ki? İşte bu ve ben-

kilatı CIA’yi kurmuştur.⁶ Kuruluşuyla beraber hızlı bir şekilde çalışmalarına başlayan teşkilatın üzerinde yoğunlaştığı konulardan birisi de insan davranışları olmuştur. Tüm dünyayı kendi politikaları doğrultusunda hareket etmeye yönlendirme niyetinde olan teşkilat, MK-Ultra projesine başlamış ve 1949’da Nazi bilim adamlarının da katılımlarıyla çalışmayı zenginleştirmiştir.⁷

Peki bu kadar gizli bir çalışma nasıl açığa çıkmıştır? Her ne kadar bu sorunun cevabı yazının ilerleyen bölümlerinde daha da detaylandırılacak olsa da, bu noktada herşeyin 1974 yılında New York Times gazetesinin CIA ve ABD Savunma Bakanlığı’nın yürüttüğü deneyleri yazmasıyla⁸ açığa çıktığı belirtilebilir. Yazı yayınlandığında yer yerinden oynamış ve hukuki süreç başlamıştı. Mağdurlara ve ailelerine binlerce dolarlık tazminatlar ödenmiş ve en nihayetinde yaklaşık 20 sene sonra da projeye ilgili gizli belgeler gizli belge olmaktan çıkmıştı.⁹ Çalışmayla ilgili detayları vermeden önce psikotronik ya da başka bir adıyla kognitif (zihinsel) çalışmalara değinmekte fayda var.

6 www.cia.gov/about-cia/index.html

7 Mustafa Odabaşı, Soğuk Savaşın Sırları: MK-Ultra Zihin Kontrol Projesi, *USA Sabah*, 11 Ekim 2012.

8 Seymour Hersh, “Huge CIA Operation Reported in US Against Antiwar Forces, Other Dissidents in Nixon Years”, *New York Times*, 22.12.1974.

9 Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. www.michael-robinett.com/declass/c000.htm; www.parascope.com/ds/mkultradocs.htm

10 Madison Ruppert, “Putin Reportedly Confirms that Russia is Actively Working on Psychotronic Weapons”, *The Intel Hub*, 06.04.2012.

11 www.psychotronics.org

zeri sorular arttıkça, yasal olmasa da kendisine CIA bünyesinde gizli bir çalışma zemini buldu. Yasal olmamasının en önemli nedeni ise insanların üzerinde izinleri olmadan çalışmalar yapılmasıydı.

Bu alanda araştırmalar yapılmaya başlandı-ğında karşımıza çok farklı kavramlar çıkabilir. Yine de özünde hepsi aynı kaynağa sahiptir. Telepatik telsizler, zihin kontrolü, radyohipnotik sistemler, elektronik harp, nöro-elektromanyetik frekans saldırıları, parapsikolojik silahlanma, lazer silahlar, sayısal silah (Elipton), sayısal dalga teorisi, çekim ve hertz teorisi, Tesla topu, Tesla kalkanı, subliminal mesajlar, HAARP, ECHELON, Pandora Projesi, Monarch Projesi, MK-Ultra Projesi, biyolojik silahlar, radyohipnotik silahlar, parapsikolojik silahlar ve elektromanyetik silahlar gibi anahtar kelimeler ilgi çektiği noktada derinleme-sine araştırılabilecek kavramlar halini alabilir.

Bu yazıda, içlerinde en ilgi çekici olan MK-Ultra Projesi üzerinde durulacaktır. Kognitif çalışmalar alanında ilklerden biri olan MK-Ultra, Manufacturing Killers Utilizing Lethal Tradecraft Requiring Assassination¹² tamlamasının baş harflerinden oluşuyordu. Bu, bir nevi kitlesel suikastlar düzenleme potansiyeline sahip ölümcül silah geliştirme projesi olmuştu. Bu proje geleneksel kimyevi ve biyolojik silahlarla ilgilenmenin ötesinde, “istemdişi” katillerin yaratılmasıyla uğraşı-yordu. Bu kişiler cinayet işleyeceklerinin ve katil olarak kullanılacaklarının farkında olmayan, muhtemelen şizoid kişilikli, hatta mümkünse daha önceden herhangi bir politik anlaşmaya katılmış insanların arasından seçiliyordu. Seçilenlerin katile dönüşümü, ilaçlar veya kafatasına yerleştirilen özel çipler sayesinde yürütülen beyin yıkama seansları sonucunda gerçekleşiyordu.¹³

13 Temmuz 1953'te Sidney Gottlieb¹⁴ başkanlığında CIA Direktörü Dulles tarafından başlatılan projede hedef Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey

Kore'ydi.¹⁵ ABD, Soğuk Savaş'ın karşıt ideolojisi komunizmi tamamen ortadan kaldırmak için elinden geleni yapıyordu. CIA, esirleri psikik tekniklerle konuşturmaya çalışıyordu.¹⁶ CIA bu teknikleri sadece esirleri konuşturmak için değil, yabancı liderlerin zihinlerini kontrol etmek için de kullanmıştır. Bu yazıya esas kaynak oluşturan “Project Mkultra, The CIA's Program of Research in Behavioral Modification” isimli ABD Senato belgesinde, Fidel Castro'nun da hedef liderler arasında yer aldığı ve zihninin kontrolünün ele geçirilmeye çalışıldığından bahsedilmektedir. Proje 1964 yılında MKSearch şeklinde değiştirilmiş ve çalışmalar “Doğruluk Hapı” üretebilmek üzere yön değiştirmiştir. Ancak bu çalışmada da 1974'te bütün projeye beraber durdurulmuştur.

Birçok kişi projeye paranoya şeklinde yaklaşırsa da ABD, nükleer sektörde tekel gücünü kaybetmişti ve komünizm en büyük düşmanı haline gelmişti. Bu durumda aklın sınırlarını zorlayacak çalışmalar bile Soğuk Savaş döneminde çalışma zemini bulabilmişti. Bu çalışma için milyonlarca dolar harcanmıştı ve hatta bu rakam ABD bütçesinin yüzde 6'sı olarak tahmin edilmekteydi.¹⁷ Alfred Mc Coy'a göre böyle projeler için harcanan paralar son derece gereksizdi ve bir diğer yandan da insanlık suçu işlenmekteydi. Çünkü pek çok kişi izni alınmadan bu çalışmalara dahil edilmişti ve ölümler gerçekleşmişti. Proje açığa çıktığında CIA Başkanı da bunu yalanlamamış ve mağdurlara tazminat ödemek zorunda kalmıştı.¹⁸

Beyin gücüne etki edilebildiği sürece her organizma harekete geçirilebilir, hatta kitlesel bir imha silahına dahi dönüşebilir.

Projede Kullanılan İlaçlar

Bu projede kullanılan ilaçlar aşağıdaki gibidir¹⁹:

12 Uri Dowbenko, “Mind Control Slavery and The New World Order”, *Nexus Magazine*, Cilt 6, Sayı 2, 1999, s.22.

13 Project Mkultra, “The CIA's Program of Research in Behavioral Modification”, *Amerika Birleşik Devletleri Senatosu, 95. Kongresi, 1. Oturum Raporu*, 03.08.1977, s.2.

14 Bir kimyager olan Gottlieb 1951 yılında zehir uzmanı olarak CIA'ye katılmıştır. Rockefeller tarafından fonlanan çalışmalarında psikiyatrist Cameron da ilaç geliştirmesinde yardımcı olmuştur.

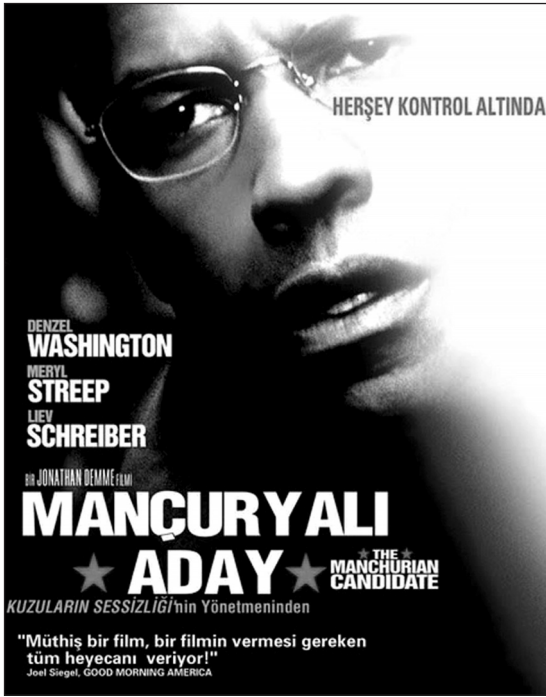
15 Adı geçen rapor, s.390. “Mkultra was approved by the DCI (Director of Central Intelligence) on April 13, 1953.”

16 Adı geçen rapor, s. 169.

17 Alfred Mc Coy, *A Question of Torture: CIA Interrogation from The Cold War to the War on Terror*, New York: Metropolitan Books, 2006, ss. 2,22,30; Naomi Klein, *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*, New York: Picador, 2007, ss.47-49.

18 ‘Manchurian Candidate’ ve ‘Jacob's Ladder’ isimli filmler bu projeyi konu edinmiş filmlerdir. Konuyla ilgilenenler izleyebilir.

19 www.plosmedicine.org/article/info:doi/10.1371/Journal.pmed.0030437



LSD: Projenin en önem verilen ilaçlarından birisi LSD'dir. Günümüzde de halâ ismi duyulmakta ve bazı davalarda adı geçmektedir. Açılımı Lizerjik Asit Dietilamidi olan ilaç halk arasında asit olarak bilinir ve kuvvetli bir halüsinojendir. Algılama yapısını tamamen değiştirir ve kullanan kişiyi hayâl alemine gönderir. Beyin üzerinde çok güçlü bir etkiye sahiptir. Bu ilacın etkisinde olan birisi her türlü nesneyle iletişim kurabilir ve o nesnelerin onunla diyaloga girdiğini duyabilir. 1947 yılında Santos Laboratuvarları tarafından Delysid jenerik adıyla piyasaya sürülmüş ve psikiyatrik kullanım amacı taşımıştır. Ancak daha sonra sakıncalı kullanımı sebebiyle politik tartışmalara sebep olmuş ve yasaklanmıştır.²⁰

Amfetamin IV: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu dahil çeşitli sorunların tedavisinde kullanılan sentetik bir uyarıcıdır.

Barbitürat: Anestezik amaçlı da kullanılabilen sakinleştirici ve uyku getirici bir ilaçtır. 1860 yılında Adolp Baeyer tarafından üretilmiştir. Çalışmada amfetaminle beraber kullanılmıştır. İkili kullanımın amacı; yoğun bir şekilde sakinleşmiş kişinin sorgulamada daha kolay konuşmasını sağlamaktır.

Kullanılan Diğer İlaçlar ve Maddeler: Temazepam (bulantıcı giderici ilaç sınıfı), eroin, morfin, mdma (methylene dioxy methamphet amine - ecstasy), meskalin, psilosibin (magic mushroom-sihirli mantar diye de bilinen bir tür mantar çeşididir ve halüsinojenik etkisi vardır), skopolamin (doğruluk hapı ve doğruluk serumu)²¹, esrar, alkol, sodyum pentothal ve ergine gibi ilaç ve maddeler de çalışmada kullanılmıştır. Proje kapsamında pek çok gönüllü ve gönülsüz denek üzerinde etkileri incelenmiştir.²²

Projenin Gün Işığına Çıkması

1972-74 yılları ABD için çalkantılı yıllardı. Amerikan tarihinin ilk ve tek başkan istifasına sebep olan ilk tele-kulak operasyonu diyebileceğimiz Watergate skandalının, Watergate Oteli'nde gerçekleşmesiyle olaylar ortaya çıkmıştı. Bu olay sonunda dönemin ABD Başkanı Richard Nixon istifa etmiş ve gizli her operasyonu inceleyecek komisyonlar kurulmuştur. İşte o komisyonlardan bir tanesinin yaptığı incelemeler sırasında CIA için ayrılan bütçenin yüksekliği dikkat çekmiş ve incelemeler devam etmiştir. Bilgi edinme kanunu çerçevesinde (FOIA: Freedom of Information Act) paraların nereye harcandığı saptanmış, pek çok belge CIA yetkilileri tarafından imha edildiği için de çok etkili soruşturmalar yapılamamıştır. Bu olay gün ışığına çıkınca 1974'te de New York Times haberi²³ manşetlere taşınmış ve kamuoyu konudan tamamen haberdar olmuştur.

Bir Başka Proje: Stargate

Timothy Thomas, 1998'de yayınladığı 'The Mind Has No Firewall' isimli makalesinde pek çoğumuza, bilim kurgu film senaryolarından öteye gidemeyecek çalışmaların aslında gerçek olabileceğini söylemiştir. Neticede bundan yıllarca önce ilk Yıldız Savaşları (Star Wars) filmini izlediğimizde de kendi kendine açılan kapılar ve lazer silahlar bize hayâl gibi geliyordu; şimdi neredeyse her yerde kapılar kendiliğinden açılıyor ve çocukların bile elinde lazer ışıklı işaretleyiciler mevcuttur. İnsan beyni gizemini korurken, araştırmacıların ve elbette dünyadaki kötü niyetlilerin de dikkatini çekmeye devam etmektedir.

20 Adı geçen rapor, s. 229.

21 Adı geçen rapor, s. 210.

22 Stephen Soldz, "A Crisis for The Health Professions: The Involuntary Drugging of U.S. Detainees", *Counterpunch Magazine*, 23.04.2008.

23 Hersch, a.g.m.

Uzaktan beyin kontrolü ile kitleleri ele geçirmek ve verilen komutların yerine getirilmesini sağlamak için yapılan çalışmalar bugün daha da gün ışığına çıkmaktadır. ABD ve Rusya ezeli rakipler olarak dünya liderliği konusunda sınır tanımayan çalışmalara imza atmaktadır. Bu alanda yapılan diğer çalışmalar, dev dinleme cihazları, uzaktan kontrol çalışmaları ve bu sayede üretilecek olan alternatif silahlar derginin bir sonraki sayısının konusu olacak ve bu silahlardan en azından sivil olarak korunma yollarına yine bir sonraki sayıda yer verilecektir.

Projelerden devam etmek gerekirse, Stargate Projesi de yine CIA'nin adını duyurduğu çalışmalardan dikkat çekenidir. Bu projenin en önemli amacı ise uzaktan kontrol sayesinde istihbarat bilgisinin toplanıp toplanamayacağını tespit etmektir. 1970-1995 yılları arasında CIA yine çok konuşulacak bir konuya araştırma alanında yer vermişti.²⁴ Bunun yanında, Libya'nın eski lideri Muammer Kaddafi'yi aramak için Blue Bird, Manuel Noriega için ise 1983 yılında Land Broker projesi başlatılmıştır.²⁵ Stephan Schwartz'ın yaptığı ve İstanbul Parapsikoloji Toplantısı'nda sunduğu detaylara göre, Irak'ın eski lideri Saddam Hüseyin yakalanmadan önce 3 Kasım 2003 tarihine kadar 47 duyugörü (uzaktan görüntüleme) kaydı yapıldığı ve yerinin tespitinde bu kayıtlardan yararlandığı açıklanmıştır.

Bu çalışmalarda daha da ileri gidenler atom bombası ya da benzer kitle imha silahlarını, psişik güçlerle durdurabileceğini iddia etmiş, ateşlenmesini önceden haber alabileceklerini ya da ateşlendiğinde beyin gücüyle kitle imha silahını durdurabileceklerini iddia etmişlerdir. Şimdilik kanıtlanmadığı için bilimsel gerçekler arasında yer alma ihtimali bulunmasa da 'Rusya Psikotronik Savaşları' adlı kitapta bu alanda ne aşamada olduğuna dair bir tablo verilmiştir. Tabloya göre, mikrodalgalar sayesinde uzaktan işitme kanıtlanmış; Smirnov bilinçaltı savunma taktiklerini kanıtlamış; beyine sinyal gönderimi kanıtlanmış; Emr dalgaları (Elektromanyetik ışınım, elektromanyetik dalga ya da elektromıknatıssal ışın) ile beyine düşünce ekme kanıtlanamamış; manyetik sinyaller sayesinde düşüncelerde manipülasyon kanıtlanmış; elektromanyetik sinyallerle beyin okuma kanıtlan-

mış; zeka seviyesine göre iç organları uzaktan tahrip etme kanıtlanmış; insan davranışlarını uzaktan düzenleme henüz kanıtlanamamıştır. Her alanda askeri bir ilgi mevcut olup, daha etkili silahlar haline gelebilmeleri için üzerlerinde çalışmalar devam etmektedir.²⁶

Sonuç Yerine

Bu yazıyla, Türkiye'de, üzerinde neredeyse hiç durulmayan bir konuya ilgi çekmeye çalıştık. Burada yazılanlar hükümet kaynaklarına dayandığı için inandırıcılığının sorgulanması gereği duyulmamıştır. Hali hazırda Amerikan filmlerinde gördüğümüz her tür silahın bir gün kullanım yeri bulabileceği de bir gerçek olabilir. Dünyada bu tarz çalışmalar yapılmaktadır, fakat Türkiye'deki durum ile ilgili hiçbir bilgi mevcut değildir. En bilinen propoganda aracı ve bu yazının içeriğine uygun düşeceği düşüncesiyle beyin yıkama aracı olan televizyon, belki de evimizde masumca duran bir kitle imha silahıdır. Neticede okuma oranlarındaki düşüş, okumadığımız için sorgulama ve algılama yeteneklerimizdeki gerileme, hal böyle olunca da iletişim eksikliğimiz belki de evlerimize yerleştirdiğimiz televizyonun marifetleri arasındadır. Konu her ne olursa olsun bilinmesi gereken en önemli gerçek insanların okuyup araştırmadan ilerleyemeyecekleridir. Bu ve benzeri silahlar üretiliyor ve bir gün dünyayı ele geçirme senaryoları yazan kişilerin kullanabileceği hale getiriliyorsa belki de bu silahlardan korunabilmenin en kolay yolu okumak ve kitlesel imha makinelerinin (televizyon ve bilgisayar gibi) önünden kalkmak olacaktır. Savaşlar ister konvansiyonel isterse parapsikolojik olsun, insanlığın alınanda kara leke olmaya ve ilerlemenin önündeki en önemli engellerden biri olmaya devam ettikçe insanlığa düşen tek şey aydınlanmak ve bu harcamaların yapılmasına bir an önce karşı çıkmak olmalıdır. Beynimiz en mahrem yerimizdir. Düşüncelerimizi öğrenememeleri dileğiyle.

21. YÜZYIL

24 www.skepdic.com/remoterviewing

25 www.americanchronicle.com/articles/view/164120

26 V.N Lopatin ve V.D. Tsyankov, *Psychotronic Wars and Security of Russia*, Moskow, 1999, s.12.